

9. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 5 · Kitapçık B · Sevgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Ömer'in görüşüne katılmadığını ya da görüşün eksik / yanlış olduğunu belirtir.	3
a)	Örnekteki eski salgın kayıtlarının bugünkü bir soruna çözüm üretmede kullanıldığını vurgulayarak geçmiş deneyimlerin bugünü anlamaya ve sorun çözmeye katkı sağladığını açıklar.	5
b)	Örnekte geçmeyen bir fayda belirtir (ör. kimlik ve aidiyet bilinci, tarihsel empati, eleştirel düşünme, kültürel mirası koruma, toplumsal hafızayı canlı tutma).	2
b)	Belirttiği faydanın bireye ya da topluma ne kazandırdığını açıklar.	5

a) Örnek cevap: Ömer'in görüşü yanlıştır. Örnekte yüz yıl önceki salgının kayıtları, bugünkü salgında hangi önlemlerin işe yarayacağını bulmak için kullanılmıştır. Demek ki geçmiş deneyimler bugünün sorunlarını anlamamıza ve çözmemize yardım eder.

b) Örnek cevap: Tarih öğrenmek eleştirel düşünmeyi geliştirir: Farklı kaynakları karşılaştırmayı öğrenen kişi, bugün karşılaştığı haberleri de sorgular ve yanlış bilgiye kolayca kapılmaz.

Sık hatalar: Görüşü değerlendirirken öğretmenin örneğini kullanmamak; b) maddesinde örnekteki faydayı (geçmişten ders çıkarma) tekrar etmek

2. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Kalenin kuşatıldığını ve el değiştirdiğini (kale halkının kaleyi bıraktığını) belirtir.	2
a)	Bunun kırkıncı günde gerçekleştiğini belirtir.	2
b)	Kaynak A'nın yazarının kuşatan tarafa bağlı olduğu için kendi ordusunu güçlü gösterdiğini (teslimi korkuya bağladığını) açıklar.	2
b)	Kaynak B'nin yazarının kale halkından olduğu için teslimi çaresizliğe ve anlaşılmaya bağladığını açıklar.	2
b)	Farklılığın yazarların olayda taraf olmasından / bakış açısından kaynaklandığı genellemesini yapar (A'nın olaydan 20 yıl sonra, B'nin olay sırasında yazılmasını bu farka ekleyen de bu puanı alır).	2
c)	Uygun bir çalışma önerir ve nesnellığe katkısını belirtir (ör. olayda taraf olmayan üçüncü kaynakları incelemek, teslim antlaşmasına ait belgeyi aramak, kaledeki sarnıçlar gibi materyal kanıtları incelemek, kaynakları karşılaştırmak).	5

a) Örnek cevap: Kale kuşatılmış ve kırkıncı gün kale halkı kaleyi bırakmıştır.

b) Örnek cevap: Kaynak A'nın yazarı kuşatan tarafın tarihçisi olduğu için kendi ordusunu güçlü, düşmanı korkak gösterir. Kaynak B'nin yazarı ise kale halkından olduğu için teslimi susuzluk ve onurlu bir anlaşmayla açıklar. Yani anlatımlar yazarların hangi tarafta olduğuna göre şekillenmiştir.

c) Örnek cevap: Olayda tarafsız olan bir gezginin ya da komşu bir devletin kayıtlarını bulup iki anlatımla karşılaştırabilir; böylece taraflı anlatımları denetleyebilir.

Sık hatalar: Ortak olgu yerine bir tarafın yorumunu (korku, onurlu anlaşma) olgu saymak; Hangi kaynağın "doğru" olduğuna karar verip ötekini tamamen yok saymak

3. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Kayıtlara yazılan hane ve vergi ödeyen erkek sayısının 1845'ten 1875'e azaldığını belirtir (yalnızca "nüfus azaldı" yazan 1 puan alır; çünkü Kaan nüfusun azaldığını kabul etmez).	5
b)	Tarihçilerin aynı olguyu farklı yorumlayabildiğini ve yorumun tarihçinin bakış açısına / sorduğu soruya bağlı olduğunu belirtir.	5
b)	Olgunun değişmediğini ama yorumun öznellik taşıyabileceğini ya da tek ve kesin bir yorum olmayabileceğini açıklar.	3
c)	Ekili tarla miktarını gösterir.	2
c)	Kayıtlı nüfus yaklaşık üçte bir azalmışken ekili alanın neredeyse aynı kalmasının, toprağı ekmeye devam eden ama kayda geçmeyen insanlar olabileceğini düşündürdüğünü açıklar.	5

a) Örnek cevap: 1875 kaydında, 1845 kaydına göre daha az hane ve daha az vergi ödeyen erkek yazılıdır.

b) Örnek cevap: Tarihte olgu aynı kalsa da tarihçiler onu farklı yorumlayabilir; yorum, tarihçinin bakış açısına ve kaynağa sorduğu soruya göre değişir. Bu nedenle tarihte yorumlar öznellik taşıyabilir ve tek bir kesin yorum olmayabilir.

c) Örnek cevap: Ekili tarla miktarı 900 dönümden 880 dönüme inmiş, yani neredeyse aynı kalmıştır. Nüfus gerçekten üçte bir azalsaydı ekilen alanın da azalması beklenirdi; demek ki tarlaları ekmeye devam eden ama vergi kaydına geçmeyen aileler olabilir.

Sık hatalar: Kayıttaki sayıların azalmasını ile nüfusun gerçekten azalmasını aynı şey saymak; Hangi tarihçinin haklı olduğunu kanıtsız olarak kesin biçimde söylemek; c) maddesinde grafiklere dayanmadan yorum yapmak

4. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	L'yi ilk, N'yi son sıraya yazar.	2
a)	Aradaki işlemleri K, M, P sırasıyla yazar.	2
b)	M işleminin kaynak eleştirisi (tenkit; dış ve iç eleştiri) olduğunu belirtir.	2
b)	Sahte, yanlış tarihlenmiş ya da hatalı bilgi içeren kaynaklara dayanılmasını önleyerek ulaşılan bilginin güvenilir olmasını sağladığını açıklar.	4

a) Örnek cevap: L – K – M – P – N

b) Örnek cevap: Kaynak eleştirisidir (tenkit). Sahte ya da yanlış bilgi içeren bir belgeye dayanılırsa okulun tarihi yanlış yazılır; bu adım ulaşılan bilginin güvenilir olmasını sağlar.

Sık hatalar: Kaynakları toplamadan önce yorum yapmayı (P) sıraya koymak; M işlemini yalnızca "kontrol etme" diye adlandırıp gerekçesini yazmamak

5. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sıralamayı 3, 2, 1 olarak yazar.	3
a)	Alttaki katmanın önce biriktiği için daha eski olduğunu (üst üste birikme) gerekçe gösterir.	3
b)	Buluntularla tutarlı bir hipotez yazar (ör. yerleşimin bir saldırı ya da savaş sırasında yakıldığı; büyük bir yangın geçirdiği).	3
b)	Hipotezini kül, yanmış kirişler ve ok uçlarından en az ikisiyle ilişkilendirir.	3
b)	Hipotezi sınamak için uygun bir kaynak önerir (ör. bölgeye ait kroniklerde ya da yazılı kayıtlarda bir saldırı / yangın haberi aramak; komşu yerleşimlerde aynı döneme ait yangın katmanı aramak; ok uçlarının hangi topluluğa ait olduğunu incelemek).	3
c)	Sikkenin üzerindeki yılın katmanın oluştuğu dönem hakkında bilgi verdiğini belirtir.	3
c)	Sikke basıldıktan sonra toprağa karışabileceği için 1. katmanın 1585'ten önce oluşmuş olamayacağını (en erken 1585'te ya da sonrasında oluştuğunu) açıklar.	2

a) Örnek cevap: 3 – 2 – 1. Toprak üst üste biriktiği için en alttaki katman ilk oluşan, yani en eski katmandır.

b) Örnek cevap: Kül tabakası, yanmış kirişler ve çok sayıda ok ucu, yerleşimin bir saldırı sırasında yakıldığını düşündürür. Bunu sınamak için bölgeye ait yazılı kayıtlarda o döneme ait bir saldırı ya da yangın haberi aranabilir.

c) Örnek cevap: Sikke 1585'te basıldığına göre 1. katman bu yıldan önce oluşmuş olamaz; katman 1585'te ya da daha sonra oluşmuştur.

Sık hatalar: Katmanları yukarıdan aşağıya yazıp üstteki katmanı en eski saymak; Hipotezi kanıtlanmış bir bilgi gibi yazmak; 1. katmanın kesinlikle 1585 yılında oluştuğunu söylemek

6. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sonucun yeterince desteklenmediğini belirtir.	3
a)	1. kanıtın yalnızca ipek kumaşın satıldığını gösterdiğini, üretildiğini göstermediğini açıklar.	3
a)	2. kanıtın zayıflığını açıklar (ağaçların 1700'lerden kaldığının bilinmemesi ya da dutun meyvesi için de yetiştirilebilmesi).	3
a)	3. kanıtın kumaşların dışarıdan getirildiğini gösterdiğini ve sonucu zayıflattığını açıklar.	3
b)	Hata yapılan aşamayı belirtir (ör. kaynakları karşılaştırıp eleştirmeden sonuca varma; analiz-sentez ve yorum aşamasında kanıtların gösterdiğinden fazlasını çıkarma; çelişen kanıtı dikkate almama).	3
b)	Üretimi doğrudan gösterebilecek bir kaynak önerir ve neden uygun olduğunu açıklar (ör. dokuma tezgâhı, ipekhane ya da boyahane kalıntısı aramak için kazı; ipek böcekçiliğinden ya da dokumacıardan alınan vergileri gösteren kayıtlar; dokumacı esnafına ait belgeler).	5

a) Örnek cevap: Sonuç yeterince desteklenmemiştir. 1. kanıt ipek kumaşın satıldığını gösterir, üretildiğini değil. 2. kanıttaki ağaçların 1700'lerden kaldığı bilinmiyor; dut meyvesi için de yetiştirilmiş olabilir. 3. kanıt ise kumaşların başka şehirlerden getirildiğini gösterdiği için sonucu zayıflatır.

b) Örnek cevap: Deniz, kaynakları karşılaştırıp eleştirmeden yorum aşamasına geçmiş, kanıtların gösterdiğinden fazlasını çıkarmıştır. Sonucunu sınamak için kasabada ipek dokumacılarından vergi alındığını gösteren kayıtları arayabilir; bu kayıtlar üretimi doğrudan gösterir.

Sık hatalar: Ticareti (satışı) üretimle aynı şey saymak; Sonucu çürüten 3. kanıtı görmezden gelmek; Önerilen kaynağın üretimi nasıl göstereceğini açıklamamak